

Faunabeheerplan Ganzen 2025-2031

samenvatting belangrijkste punten

Nederland ganzenland

Ganzen hebben het goed in Nederland. Onze landbouw biedt ze meer dan genoeg te eten: eiwitrijke gewassen en sappig gras. En in de natte natuurgebieden kunnen ze rusten en broeden. Daardoor zijn er heel veel ganzen in Nederland. Mensen genieten daarvan. Maar de ganzen zorgen ook voor veel schade aan landbouw en natuur. Ook kan de vliegveiligheid in gevaar komen.

Veel ganzen verblijven het hele jaar in ons land: dat zijn standganzen. Laat in het jaar wordt deze populatie aangevuld met trekganzen, die hier overwinteren. Trekganzen verlaten ons land weer in het voorjaar en broeden in meer noordelijke streken.

In de provincie Noord-Holland worden schade en risico's vooral veroorzaakt door grote aantallen standganzen van de grauwe gans. Daarnaast zorgen brandganzen (zowel de trekganzen als de standganzen) voor veel schade.

Maatschappelijke schade

In Noord-Holland worden jaarlijks vele miljoenen uitgekeerd aan agrariërs, als tegemoetkoming in de schade die ganzen veroorzaken door gewassen te eten of te vertrappen (in 2023: 12 miljoen euro).

Naast landbouwschade ondervinden ook veel natuurgebieden overlast van de grote aantallen ganzen. Die eten de rietkragen kaal, waardoor zeldzame (beschermd) vogels hun broedhabitat verliezen. Natuurschade wordt niet uitgedrukt in een geldbedrag, maar in de mate waarin bijvoorbeeld Natura 2000-doelstellingen in gevaar komen.

Vliegveiligheid kan niet worden uitgedrukt in een bedrag of een percentage. Aanvaringen van vliegtuigen met ganzen komen gelukkig niet vaak voor. Maar als het een keer mis zou gaan, dan kunnen de gevolgen groot zijn.

Deze aspecten noemen we 'maatschappelijke schade'. Een deel van die schade wordt geaccepteerd. Er zullen immers altijd ganzen in Nederland zijn, en dus zal er altijd enige mate van schade en risico zijn. Maar de werkelijke schade ligt al jarenlang ver boven wat de overheid als 'maatschappelijk acceptabel' beschouwt. Vandaar dat wordt bekeken, hoe schade en risico's kunnen worden verminderd.

Mogelijkheden om schade en risico's te beperken

Om schade en risico's door ganzen te verminderen, zijn er verschillende mogelijkheden. Overheden (rijk, provincies en gemeenten) kunnen stimuleren dat rondom Schiphol alleen gewassen geteeld worden die niet aantrekkelijk zijn voor ganzen. Ook kunnen ze (enigszins) sturen op welk type natuurgebieden zich kan ontwikkelen. Ganzen houden bijvoorbeeld veel van water maar niet van bomen.

Agrariërs kunnen kiezen voor gewassen die ganzen niet lekker vinden, zodat ze minder schade hebben. Maar het probleem is wel, dat ganzen bijna alle gewassen lusten en niet elk gewas overal geteeld kan worden, omdat de bodem daar niet altijd geschikt voor is.

Als aanvulling op deze maatregelen kan onder strikte voorwaarden faunabeheer plaatsvinden.

Rol van het faunabeheerplan & wettelijke kaders

De meeste soorten ganzen zijn bij wet beschermd. Dat betekent dat je ze niet zomaar mag verstoren of doden. Daarom werkt de Faunabeheereenheid een faunabeheerplan uit, dat moet worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie.

Het faunabeheerplan biedt een pakket van maatregelen dat een bijdrage levert aan het beperken van de maatschappelijke schade. In eerste instantie gaat het altijd om preventieve maatregelen (weren en verjagen). Pas als die niet genoeg resultaat opleveren, kunnen dodelijke maatregelen worden ingezet (afschot, ruivangsten en nestbehandeling). Belangrijke (wettelijke) kaders daarbij zijn onder andere:

- Dat is aangetoond dat een soort belangrijke maatschappelijke schade veroorzaakt;
- Dat alternatieve maatregelen onvoldoende effectief zijn gebleken;

- Dat maatregelen aantoonbaar effectief zijn;
- Dat wordt voldaan aan regels in het kader van dierenwelzijn;
- Dat de gunstige Staat van Instandhouding* niet verslechtert.

*Dit is de minimale grootte van een populatie waarmee het voortbestaan van een diersoort kan worden geborgd.

Maatregelen en resultaten voorgaande beheerperiode

De afgelopen jaren hebben faunabeheerders, jagers en agrariërs veel werk verzet om schade te voorkomen, bijvoorbeeld door hekken en netten te plaatsen en ganzen te verjagen met knalapparaten en drones. Ook werden er ganzeneieren geprikt of met olie ingesmeerd, waardoor deze niet uitkwamen (nestbehandeling).

Daarnaast kwamen jagers gemiddeld tweemaal per week in actie om ganzen van percelen met schade te verjagen, zo nodig met ondersteunend afschot. Hierbij worden enkele ganzen geschoten, zodat de rest leert dat het gebied gevaarlijk is. Anders zijn ze namelijk zo weer terug. Ook organiseerden de wildbeheereenheden (een vereniging van jagers in een bepaald gebied) regelmatig 'ganzendagen', waarbij zoveel mogelijk ganzen werden geschoten.

De FBE organiseerde ruivangsten. Daarbij worden grote aantallen ganzen gevangen en gedood in de periode dat ze hun slagpennen verliezen en tijdelijk niet kunnen vliegen (de rui).

Door deze inzet is het aantal brandganzen verminderd en de groei van het aantal grauwe ganzen gestopt. Toch heeft dit alles niet kunnen voorkomen dat de schade is blijven toenemen. Ondanks alle inzet heeft bovengenoemde aanpak er niet voor gezorgd dat schade en risico's zijn afgenomen. Dit betekent dat er de komende jaren een hele andere aanpak nodig is.

Onderzoek naar betere oplossingen

Sinds 2023 is er ruim een jaar gewerkt aan een goed onderbouwde gegevensbasis. Hiervoor hebben vijf Faunabeheereenheden en hun provincies samen met vele wetenschappers, ganzenexperts, schadebestrijders (jagers), wildbeheereenheden, natuur- en faunabeschermers, agrariërs en terreinbeherende organisaties hun

krachten gebundeld. Nooit eerder werden zoveel feiten, data, praktijkervaringen en resultaten van wetenschappelijke onderzoeken over ganzen en ganzenbeheer bij elkaar gebracht. Zie www.ganzenplan.nl. De gegevensbasis heeft veel nieuwe inzichten opgeleverd. Enkele belangrijke inzichten zijn:

- Preventieve maatregelen (weren, verjagen) helpen niet genoeg om schade en risico's te beperken. De aantallen ganzen – met name grauwe standganzen – zijn daarvoor te groot. Dit betekent dat sterk moet worden ingezet op het verkleinen van populaties.
- Meer ganzen betekent meer landbouwschade. Maar de verhouding tussen het aantal ganzen en de hoogte van het schadebedrag is niet evenredig. Het aantal ganzen bepaalt ongeveer de helft van de landbouwschade. De andere helft wordt veroorzaakt door andere factoren, zoals teeltkeuze, het moment van begrazing, het weer en gewasprijzen.
- Onderzoek toont aan dat nestbehandeling niet effectief is voor populatiereductie. Onder aan de streep worden namelijk evenveel kuikens 'vliegvlug', omdat de kuikens die wél geboren worden minder concurrentie hebben. Bovendien werkt nestbehandeling in natuurgebieden ook verstorend voor andere dieren, zoals zeldzame broedvogels. Alleen in hele specifieke omstandigheden kan nestbehandeling lokaal worden ingezet om schade en overlast door ganzen te beperken.
- Verjagen werkt alleen als dit gecoördineerd gebeurt, en als er in de buurt voldoende aantrekkelijk opvanggebied is waar de ganzen kunnen foerageren, en waar ze dus ook blijven. Als ganzen ongecoördineerd van individuele percelen worden verjaagd, vliegen ze van hot naar her. Dat kost veel energie, waardoor ze nog meer honger krijgen. En waardoor ze in totaal dus juist méér schade veroorzaken.
- Het behouden van de 10-20km zone rondom Schiphol is wettelijk niet mogelijk, omdat niet kan worden aangetoond dat de toestroom (influx) naar de 0-10km zone daardoor vermindert.
- Koppel- en broedparenafschot is de meest effectieve manier om populaties te verkleinen. Hiermee neemt namelijk het aantal ganzen af én komt er geen nieuwe aanwas bij. Ook ruivangsten, waarbij grote aantallen ganzen worden gevangen en gedood, zijn zeer effectief.

*Zodra de kuikens uit het ei komen, worden de ouders niet meer gedood.

Het nieuwe maatregelenpakket op hoofdlijnen

Met de inzichten uit de gegevensbasis is nu een goed onderbouwd maatregelenpakket uitgewerkt, waarmee kan worden bijgedragen aan het verminderen van de maatschappelijke schade. De belangrijkste zijn:

- Populatiereductie van de grauwe gans wordt sterk vergroot, gedurende twee à drie jaar. De focus ligt op koppel- en broedparenafschot in het voorjaar. Daarnaast worden ruivangsten ingezet, aangevuld met voorjaars- en zomerafgeschot.
- Er wordt, zoals de wet vereist, gewerkt met de meest effectieve methoden voor populatiereeductie. Dat zijn: koppel- en broedparenafschot, ruivangsten en aanvullend voorjaars- en zomerafgeschot.
- Nestbehandeling wordt niet ingezet voor populatiereeductie. Deze maatregel kan alleen in hele specifieke omstandigheden lokaal worden ingezet om schade en overlast te beperken.
- De 0-10km zone rondom Schiphol wordt gehandhaafd. In deze zone wordt gestreefd naar een minimaal aantal ganzen. De 10-20km zone wordt vervangen door een veel groter gebied waar sterk wordt ingezet op populatiereeductie van de grauwe gans, in de periode februari tot en met september. Dit noemen we de 10km+ zone, die de gehele provincies Flevoland, Noord-Holland, Utrecht en Zuid-Holland omvat.
- Verjaging van overjarig grasland vindt alleen gecoördineerd plaats, en alleen wanneer regio's onderling afspraken maken over geschikte opvanggebieden waar ganzen naartoe worden verjaagd.
- Verjaging op kwetsbare gewassen is het hele jaar mogelijk voor brandganzen, grauwe ganzen, kolganzen en Canadese ganzen.
- Ganzen worden meestal met hagel geschoten. Bij een niet juist geplaatst schot kunnen ganzen worden geraakt zonder dat ze daaraan sterven. Ze kunnen dan met hagel in het lijf blijven rondvliegen. Dit heet 'crippling' of 'aanschot'. Dit komt helaas veel voor en is uiteraard ongewenst. Daarom ontwikkelt de FBE Noord-Holland een opleiding voor jagers om crippling te voorkomen. In Denemarken is al veel succes behaald met zo'n opleiding.

- Er is een aanpak opgenomen om gedode ganzen makkelijker af te leveren en te zorgen dat er meer ganzen in de voedselketen kunnen worden opgenomen.
- Om het bovenstaande mogelijk te maken is goede samenwerking nodig tussen veel verschillende partijen. De FBE neemt hierin het voortouw en zal terreinbeherende organisaties, agrariërs en wildbeheereenheden waar nodig ondersteunen. Dat kan in de vorm van kennis, capaciteit (b.v. door beroepsjagers in te zetten) en organisatie.

Mogelijkheden voor populatiereductie

Grauwe ganzen

Het zijn met name de standganzen van deze soort die aanzienlijke schade en risico's veroorzaken. Om deze maatschappelijke schade daadwerkelijk te verminderen moeten de komende jaren 75 tot 100% meer grauwe standganzen worden gedood. Op de langere termijn hoeven hierdoor uiteindelijk jaarlijks veel minder ganzen worden gedood, omdat er ook minder aanwas is.

Populatiereductie stopt zodra de maatschappelijke schade voldoende is afgenomen, òf eerder als ondergrens voor de gunstige Staat van Instandhouding is bereikt.

Trekganzen van de grauwe gans vertrekken alweer vroeg in het voorjaar. Het gras dat zij eten zal dan in principe weer herstellen. Deze trekkende gans veroorzaakt dus geen belangrijke schade. Wel zal nader onderzoek naar schade door trekganzen worden gedaan (zie 'bestuurlijke agenda' hieronder).

Brandganzen

Standganzen van de brandgans veroorzaken belangrijke maatschappelijke schade. Maar het verminderen van die schade door middel van verdere populatiereductie is niet mogelijk, omdat dan de gunstige Staat van Instandhouding niet kan worden geborgd. Dit kan veranderen als de aantallen weer toenemen.

Ook trekganzen van de brandgans zorgen voor veel schade. Deze grazen het gras namelijk zeer kort af, en ze verlaten ons land pas laat in het voorjaar (mei). Hierdoor krijgt het gras geen tijd om te herstellen en ontstaat er schade aan de eerste (meest waardevolle) grassnede(s).

Toch is populatiereductie van trekganzen niet toegestaan. Dat komt omdat de trekganzen van deze soort nauwelijks te onderscheiden zijn van de standganzen. Bij afschot zouden dus ook standganzen gedood kunnen worden.

Overigens is verjagen met ondersteunend afschot op kwetsbare gewassen voor brandganzen wel mogelijk.

Bestuurlijke agenda

Het faunabeheerplan Ganzen is gemaakt op basis van data en feiten uit de gegevensbasis, omdat maatregelen zonder die onderbouwing volgens de wet niet zijn toegestaan. Maar er zijn ook observaties uit de praktijk die de vraag oproepen of meer of andere maatregelen nodig zijn om schade en risico's te beperken. Daarom heeft de FBE Noord-Holland een 'bestuurlijke agenda' gemaakt. Hierin staan concrete afspraken met onder ander de provincie, de agrarische sector en schadebestrijders (jagers) over het uitbreiden van de gegevensbasis, en het verder verbeteren van de aanpak. Denk bijvoorbeeld aan nader onderzoek naar schade door trekganzen in de winterperiode en de mogelijkheden om daar maatregelen voor in te zetten. De bestuurlijke agenda vind je hier.

Overzicht maatregelen

Een overzicht van alle beheermaatregelen vind je hier.

Haarlem, 5 maart 2025

Beheer is één van de mogelijkheden om schade door ganzen aan landbouw en natuur te beperken en risico's voor de vliegveiligheid zoveel mogelijk te voorkomen. In eerste instantie gaat het altijd om preventieve maatregelen (weren en verjagen). Pas wanneer deze onvoldoende effect hebben, komen dodelijke maatregelen in beeld (nestbehandeling, ruivangsten en afschot). Deze infosheet geeft uitleg over één van de maatregelen in het faunabeheerplan Ganzen 2025-2031 van de provincie Noord-Holland.